

22 609

Regelen omtrent de door de overheid gefinancierde rechtsbijstand (Wet op de rechtsbijstand)

NADERE MEMORIE VAN ANTWOORD

Ontvangen 14 december 1993

Gaarne beantwoorden wij de vragen die in het nader voorlopig verslag nog zijn gesteld.

De leden van de CDA-fractie informeren of ons voorstel inzake de eigen bijdragen voor de rechtsbijstand betreffende scheidingsverzoeken betekent dat de rechtsbijstand slechts pro forma wordt gehandhaafd. Dat is niet het geval. Inderdaad hebben wij voorgesteld, voor echtscheidingsprocedures waarbij niet de weg van scheidingsbemiddeling wordt bewandeld een kostendekkende eigen bijdrage in te voeren. Het blijft echter gaan om rechtsbijstand op basis van een toevoeging, waarover de raad voor rechtsbijstand moet beslissen, en waarvoor de gangbare toetsing van de draagkracht plaatsvindt. Alleen het tarief van de eigen bijdrage is anders dan voor andere categorieën zaken.

Op een vraag van dezelfde leden naar aanleiding van een brief van de Nederlandse Orde van Advocaten gaan wij hieronder in bij de beantwoording van diezelfde vraag van de leden van de PvdA-fractie. Vervolgens gaan de leden van de CDA-fractie in op ons voorstel, de eigen bijdragen met f 100 te verhogen. Op 2 december jl. heeft over dit onderwerp een mondeling overleg plaatsgevonden met de vaste Commissie voor Justitie van de Tweede Kamer. Naar aanleiding van dit overleg hebben wij toegezegd te zullen bezien of de opbouw van de verhoging anders kan worden ingericht, zodanig dat voor de laagste inkomenscategorie met een geringere verhoging kan worden volstaan. Zojuist hebben wij een aangepast voorstel naar de Tweede Kamer gezonden. Een kopie daarvan voegen wij als bijlage bij deze nadere memorie. Zoals daaruit blijkt stellen wij thans voor, voor de laagste inkomensgroep de eigen bijdrage met f 50 te verhogen. De keerzijde daarvan is wel, dat voor de hogere inkomens een extra verhoging moet worden toegepast.

De leden van de fractie van de PvdA vragen om een reactie op drie punten die zijn geformuleerd in een brief van het bureau voor rechtshulp Centrum Amsterdam van 25 november jl..

Het bureau heeft aandacht gevraagd voor de zgn. anti-cumulatiebepaling van artikel 10 van het ontwerp-Besluit draagkrachtcriteria rechtsbijstand. Op grond van deze bepaling wordt slechts eenmaal een

eigen bijdrage verschuldigd indien binnen drie maanden meerdere toevoegingen worden gevraagd voor procedures ter zake van de behartiging van hetzelfde rechtsbelang bij verschillende instanties. Deze bepaling is gelijklopend aan de geldende regeling (art. 9 lid 6 WROM), afgezien van het feit dat de periode van een maand is verruimd tot drie maanden.

Het bureau wijst erop dat als gevolg van voornoemde anti-cumulatiebepaling meer keren een eigen bijdrage dient te worden betaald indien behalve voor een procedure ook voor een advieszaak wordt toegevoegd of indien voor verscheidene advieszaken wordt toegevoegd.

Bij de afgifte van een toevoeging voor een procedure wordt de toevoeging geacht mede betrekking te hebben op de advisering door de rechtsbijstandverlener in het kader van de betreffende zaak. Derhalve zal in een dergelijke situatie slechts één toevoeging worden afgegeven, zodat cumulatie van eigen bijdragen niet aan de orde is.

Voorwaarde voor de afgifte van meer toevoegingen binnen een zeker tijdsbestek voor advieszaken is dat deze zaken niet hetzelfde rechtsbelang betreffen. Wij zien geen reden om in die situatie, waarin de rechtzoekende verschillende rechtsbelangen heeft een anti-cumulatiebepaling te hanteren.

Overigens roepen wij in herinnering hetgeen wij hiervoor aan de leden van de CDA-fractie hebben geantwoord. Door de verhoging anders te verdelen over de verschillende inkomensgroepen wordt bereikt dat voor rechtzoekenden met de laagste inkomens een lagere eigen bijdrage zal gelden dan f 160. Voorzover het wettelijke stelsel leidt tot cumulatie van eigen bijdragen zal het effect hiervan door deze bijstelling van de hoogte van de eigen bijdragen voor deze rechtzoekenden geringer zijn.

Voorts heeft voornoemd bureau voor rechtshulp gewezen op de gevolgen die naar zijn mening de invoering van artikel 8 van het Besluit rechtsbijstand- en toevoegcriteria zou hebben.

Op grond van dit artikel kan voor bepaalde zaken geen toevoeging worden afgegeven. Het betreft zaken waarbij uitsluitend rechtsbijstand is verzocht voor een aantal met name genoemde, eenvoudige handelingen, zoals het doen van een aanvraag.

Wij wijzen op het feit dat in voornoemde bepaling het woord «uitsluitend» voorkomt. Het gaat derhalve niet om situaties waarin over de aanvraag een geschil is ontstaan. Indien bij voorbeeld de aanvraag niet in behandeling wordt genomen, of indien een beslissing op de aanvraag uitblijft, kan er sprake zijn van een rechtsgeschil waarvoor wel kan worden toegevoegd.

Uitgangspunt van de onderhavige uitzonderingsbepaling is dat voor het aanvragen van vergunningen en dergelijke de instantie die de vergunning afgeeft tevens verantwoordelijk is voor het verstrekken van advies en informatie. In het stadium waarin slechts sprake is van het aanvragen van een vergunning, kan men niet spreken van een conflict; derhalve is er geen reden om een rechtsbijstandverlener toe te voegen.

Het bureau voor rechtshulp is van mening dat de onderhavige bepaling zal leiden tot een stijging van de vraag naar rechtsbijstand met 25%. Hierover merken wij het volgende op.

Het zou ons verbazen als onder de vigerende wetgeving een groot aantal toevoegingen wordt afgegeven voor zaken die vallen onder de reikwijdte van artikel 8 van het Besluit rechtsbijstand- en toevoegcriteria. Het gaat immers om betrekkelijk eenvoudige zaken, waarvoor ook nu de betrokkene – indien hij zich al wendt tot een bureau voor rechtshulp – tijdens het spreekuur afdoende kan worden geholpen. Wij verwachten dan ook dat een eventuele stijging van de vraag als gevolg van de invoering van het onderhavige artikel beperkt zal zijn. Mocht desalniettemin sprake blijken te zijn van een aanzienlijke verschuiving van de vraag, dan zal de raad voor rechtsbijstand ook, als een voldoende financiële onderbouwing gegeven kan worden, een verschuiving in de middelen kunnen

aanbrengen ten gunste van de bureaucapaciteit.

Uit de hiervoor gegeven beschrijving van de reikwijdte van artikel 8 van het Besluit rechtsbijstand- en toevoegcriteria vloeit ook voort dat de verlening van rechtsbijstand voor de in dit artikel bedoelde zaken binnen een tijdsbestek van 150 minuten mogelijk is. Het gaat immers om qua omvang beperkte werkzaamheden zoals het helpen bij het invullen van een aanvraagformulier.

De leden van de fracties van het CDA en de PvdA vragen vervolgens nog in te gaan op een passage uit een brief van de Nederlandse Orde van Advocaten van 22 oktober jl.. De hierin door de Orde geuite veronderstelling berust op een misverstand. Als door een medewerker van een bureau voor rechtshulp een toevoeging aangevraagd wordt, zal deze aanvraag op dezelfde wijze als bij advocaten geschiedt, getoetst worden door de raad voor rechtsbijstand. De toetsing gebeurt derhalve niet door de bureaumedewerkers zelf. Controle op het tijdsbeslag van de verlengde spreekuurvoorziening, wij schreven dat reeds in de memorie van antwoord naar aanleiding van een vraag van de leden van de D66-fractie, zal geschieden op basis van een systeem van verplichte tijd- en activiteitenregistratie. Deze registratie maakt deel uit van een door een extern accountantskantoor opgestelde beschrijving van de administratieve organisatie. De resultaten ervan zullen periodiek ter beschikking van de raad worden gesteld.

Op verzoek van de leden van de PvdA-fractie gaan wij in op een tweetal brieven van de sector bestuursrecht van de rechtbank te Assen. In de bedoelde brieven zijn twee zaken aan de orde.

De eerste kwestie betreft de hoogte van het griffierecht in sociale-zekerheidszaken en in ambtenarenzaken. In sociale-zekerheidszaken is het griffierecht vastgesteld op f 50. In ambtenarenzaken geldt, dat als het beroep betrekking heeft op een «ambtelijke sociale-zekerheidszaak» (dus betrekking heeft op een besluit jegens een ambtenaar inzake werkloosheid, ziekte of arbeidsongeschiktheid), het griffierecht f 50 bedraagt, terwijl in de overige gevallen het – algemene – tarief van f 200 geldt.

De tweede kwestie betreft de vraag naar een zogenoemde anti-cumulatieregeling ter zake van het griffierecht. Wij erkennen dat het onder omstandigheden wenselijk kan zijn dat indien beroep wordt ingesteld tegen nauw met elkaar samenhangende besluiten van één bestuursorgaan jegens één belanghebbende, die belanghebbende slechts eenmaal griffierecht verschuldigd is. Dat zou kunnen worden bewerkstelligd door de rechtbank de bevoegdheid te geven dit te bepalen. In overleg met de voorzitters van de sectoren bestuursrecht van de rechtbanken is bezien of een dergelijke voorziening reeds per 1 januari 1994 zou kunnen worden getroffen. Daarbij bleek, dat niet alleen enkele wetgevingstechnische moeilijkheden moeten worden overwonnen, maar ook dat het toekennen van deze – discretionaire – bevoegdheid niet onbelangrijke organisatorische voorzieningen bij de rechtbanken vergt die ertoe moeten leiden dat helemaal in het begin van de procedure al een – rechterlijke – beslissing omtrent het verschuldigde griffierecht wordt genomen. Derhalve is ervoor gekozen niet reeds per 1 januari 1994 een anti-cumulatieregeling te treffen. Afgesproken is dat, mede gelet op de eerste ervaringen met de toepassing van het nieuwe bestuursprocesrecht, nader zal worden bezien of, en zo ja op welke wijze, een anti-cumulatieregeling tot stand kan worden gebracht.

Ten slotte merken wij voor de goede orde op dat een veroordeling van de burger in de proceskosten wettelijk alleen mogelijk is in geval van kennelijk onredelijk gebruik van procesrecht.

Het spijt ons dat bij de leden van de VVD-fractie de indruk is ontstaan dat hun vragen over het systeem van de vergoedingen voor de spreekuur-

voorzieningen niet nauwkeurig zouden zijn beantwoord. Wellicht behoeft de opzet van de spreekuurvoorziening verduidelijking. Bedoelde voorziening bestaat uit twee onderdelen: het spreekuur zelf, waaraan een half uur kan worden besteed, en, in de woorden van artikel 19, eerste lid, onder b van het wetsvoorstel: «het gedurende ten hoogste twee uur verzorgen van verdergaande rechtsbijstand ten vervolge op een spreekuur». Deze voorziening kan geboden worden door hetzij medewerkers van de stichtingen rechtsbijstand, hetzij advocaten met wie de raad voor dit doel een overeenkomst is aangegaan (artikel 20, vierde lid). Voor de medewerkers van de stichtingen gaat het om werkzaamheden in het kader van hun dienstverband. Aparte vergoedingen zijn hier derhalve niet aan de orde. Advocaten die een spreekuurovereenkomst hebben gesloten ontvangen daarvoor een vergoeding, waarover wij hebben opgemerkt dat de hoogte daarvan door de raden zal worden vastgesteld. Hetzelfde geldt voor de keuze van de vergoedings-systematiek.

Wij verwachten dat de raden een voorkeur zullen hebben voor één vaste vergoeding voor het geheel van uit de spreekuurovereenkomst voortvloeiende werkzaamheden, en niet voor een tarief per behandelde zaak.

De Minister van Justitie,
E. M. H. Hirsch Ballin

De Staatssecretaris van Justitie,
A. Kosto